

Paciència, impaciència

Sol dir-se que la paciència és una virtut. Amb aquesta qualificació, el llenguatge popular demostra una vegada més, per si calia, el sentit conservador i passiu de la immensa majoria humana.

Es clar que hi ha diverses menes de paciència, i per tal de simplificar podriem agrupar-les en aquesta classificació: la paciència filosòfico-moral i la paciència pràctica.

La paciència pràctica em provoca una gran admiració. Quan veig aquests pares que són capaços de passar-se una hora llarga arreglant una jogina, contents i xiulant; quan veig les mares de família que s'eternitzen plàcidament a les cues de les carnisseries i contemplen, sense alterar-se, com les dones que tenen al davant demanen de mica en mica i sense parar- "ara mitja terça de llonganissa tallada ben prima", "ara una mica de cap de costella, això; no, sap què, Quimeta? pisi-me'n més"- sento l'entrelluament i l'estupefacció que produeix la visió del mèrit en un grau que em sembla gairabé heroic. Aquesta mena de paciència és el lubricant de la convivència humana, cada vegada més difícil.

La paciència, "pràctica" a vegades és natural, perquè forma part de la constitució d'un home o d'una dona determinats. En el meu

cas, sovint és forçada, és una paciència impura, merament estratègica. No és la "virtut" de la paciència, sinó el "no tinc altre remei que aguantar-me". Amb entrenament i voluntat la paciència pràctica es pot millorar, i hem d'aprofitar les ocasions, com la visita al metge. Quan hem previst que ens rebrà a les cinc i l'hora fixada va quedant endarrera, el més assenyat és oblidar definitivament el rellotge, instal·lar-se el més còmodament possible, entretenir-se observant els "rivals" de visita o desfrant mots encreuats, i sentir d'aquesta manera com la sang circula cada cop més tranquil·la i tot el cos s'endolceix per dins amb aquesta mel que és la paciència.

Si aquesta paciència aplicada a la vida quotidiana pot ser positiva, no puc dir el mateix de la paciència que anomenava "filosòfico-moral", perquè s'oposa el risc del conformisme o de la resignació negativa. S'ha fet històricament tanta propaganda d'aquesta paciència -propaganda religiosa, política, social- que s'ha aconseguit de prestigiar la passivitat; penso també que sovint s'ha aconseguit d'enmascarar la mandra, la por o la impotència amb l'acreditada disfressa de la virtuosa paciència. Potser fou Pascal qui va dir que la riquesa dels po-

derosos consisteix en la paciència del pobres.

Si fos cert que la paciència és una virtut, hauriem d'afirmar, lògicament, que la paciència és un vici, i això em sembla no tan sols discutible, sinó erroni. Hi ha una mena d'impaciències que demostren, precisament, una consciència moral justa i exigent, i si ha impaciències bones és obligat d'admetre que les corresponents paciències serien dolentes.

Per a intentar corregir una situació desitjable, "armar-se de paciència", segons l'expressió habitual és segurament més còmode que eficaç. Si el que es pretén és una mobilització dels esperits, seria molt millor que ens "arméssim d'impaciència", autèntica virtut humana, perquè es basa en la fe i en l'esperança que hi ha coses que poden ésser canviades a temps gràcies a la urgència i a la força del nostre impuls.

"No abuis de la meua paciència", es diu a vegades. I qui ho diu hauria de comprendre que una paciència de la qual es pot abusar ja és un vici. Per exclusiva. Per estèril. L'autèntica i creadora responsabilitat consisteix en l'ús proporcionat de la paciència i de la impaciència.

Josep M. Espinàs